

УДК 339.976.2

Вінська О.Й.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри європейської інтеграції
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана***Ярков О.В.***студент
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ГРЕЦІЇ В УМОВАХ БОРГОВОЇ КРИЗИ

Виокремлено ключові характеристики соціально-економічних моделей в ЄС та виявлено, що найменш ефективною з них є середземноморська. Проаналізовано особливості повоєнного розвитку Греції та визначено основні чинники «економічного дива». Охарактеризовано регуляторний тиск на економіку Греції, який негативно впливає на бізнес-середовище країни та підіриває її міжнародну конкурентоспроможність. Систематизовано основні пакети допомоги Греції в рамках порятунку країни від дефолту та визначено напрями відповідних модернізаційних реформ під впливом Трійки міжнародних кредиторів.

Ключові слова: політика жорсткої економії, боргова криза, макроекономічна нестабільність, Трійка, неефективний державний сектор.

Винская О.Й., Ярков А.В. ТРАНСФОРМАЦИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ГРЕЦИИ В УСЛОВИЯХ ДОЛГОВОГО КРИЗИСА

Выделены ключевые характеристики социально-экономических моделей в ЕС и выявлено, что наименее эффективной из них является средиземноморская. Проанализированы особенности послевоенного развития Греции и определены основные факторы «экономического чуда». Охарактеризовано регуляторное давление на экономику Греции, которое негативно влияет на бизнес-среду страны и подрывает ее международную конкурентоспособность. Систематизированы основные пакеты помощи Греции в рамках спасения страны от дефолта и определены направления соответствующих модернизационных реформ под влиянием Тройки международных кредиторов.

Ключевые слова: политика жесткой экономии, долговой кризис, макроэкономическая нестабильность, Тройка, неэффективный государственный сектор.

Vinska O.Y., Yarkov A.V. TRANSFORMATION OF THE SOCIAL-ECONOMIC MODEL OF GREECE DURING THE DEBT CRISIS

The key characteristics of social-economic models in the EU are highlighted and the ineffectiveness of the Mediterranean model is outlined. The peculiarities of post-war Greek development are analyzed and the main factors of «economic miracle» are defined. The regulatory burden on the economy of Greece affecting the business environment in the country and undermining its international competitiveness is characterized. The basic packages of bail-out support for Greece to save the country from default are systematized and the directions of particular modernization reforms under the influence of the Troika of international creditors are defined.

Keywords: austerity policy, debt crisis, macroeconomic instability, Troika, inefficient public sector.

Постановка проблеми. Глобальна економіка двадцять першого століття характеризується динамічними змінами, які створюють як загрози, та і можливості для країн світу. Головною ціллю урядів держав має стати створення достатньо сприятливого бізнес-середовища, яке дозволило б скористатись перевагами глобалізаційних процесів. Більше того, діяльність держави як регулятора економічних відносин має бути достатньо гнучкою і забезпечувати дієвий інструментарій для ефективного реагування на зовнішні загрози. У цьому контексті важливим є дослідити особливості реформування соціально-економічної моделі Греції, низька ефективність якої гостро проявилася у період глобальної фінансово-економічної кризи та продовжує підіривати довіру інвесторів до зони євро.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціально-економічних моделей в ЄС знайшло своє відображення у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Зокрема, А. Сапір [1], А. Гугер, Т. Леоні та Е. Волтерскірхен [2], О. Шутаєва та В. Побірченко [3], Д. Боле та Б. Гресковіц [4] досліджують особливості трансформацій та ефективність соціально-економічних моделей в ЄС, особливу увагу приділяючи неефективності середземноморської моделі, яка притаманна Греції. В свою чергу, І. Колобердянко та Н. Стрілець [5], Г. Пагулатос [6], Р. Брайант, Н. Гарганас та Дж. Тавлас [7]

аналізують погіршення основних макроекономічних показників Греції у кризовий період.

Постановка завдання. Разом з тим, недослідженим залишається питання порятунку Греції від дефолту за умов проведення країною політики жорсткої економії, а також подальшого детального вивчення потребують відповідні урядові реформи. Метою статті є дослідити основні напрями трансформації соціально-економічної моделі Греції під впливом стабілізаційної програми, яка була нав'язана Трійкою міжнародних кредиторів.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі функціонування ЄС, під європейською соціальною моделлю розуміють певне поєднання всеосяжних систем соціального забезпечення та надзвичайно інституціоналізованих і політизованих форм виробничих відносин [4, с. 4-5]. Тим не менше, створення економічного і валютного союзу не супроводжувалось необхідними змінами на національному рівні, а розбіжності між державними системами соціального забезпечення настільки значущі, що такого поняття як єдина європейська соціально-економічна модель не існує. Тому країни ЄС групують у 4 основні соціально-економічні моделі, які різняться ключовими параметрами та ступенем ефективності (див. табл. 1).

Саме середземноморська модель виявилась найбільш вразливою та найменш ефективною, адже кра-

їни, яким вона притаманна найбільше постраждали від світової фінансово-економічної кризи і досі від неї оговтується.

Таблиця 1

**Основні характеристики
соціально-економічних моделей в ЄС**

Скандинавська (універсалізуюча) (Данія, Фінляндія, Швеція)	Континентальна (корпоративістська) (Франція, Німеччина, Бельгія, Австрія,
Високий рівень перерозподілу та соціального захисту; широкий перелік соціальних послуг: безкоштовна медицина та освіта, висока допомога по безробіттю; прогресивна система оподаткування; активний ринок праці та високий рівень зайнятості; значний вплив профспілок.	Зайнятість є основою для соціальних трансферів; розвинена система соціального страхування; складна податкова система, що містить регресивні елементи – низький дохід та високий, оподаткування споживання; важлива роль соціальних партнерів у промислових відносинах; суттєвий вплив профспілок.
Середземноморська (сімейно-орієнтована) (Іспанія, Італія, Португалія, Греція)	Англосаксонська (ліберальна) (Сполучене Королівство, Ірландія)
Низький рівень державних соціальних витрат, які спрямовані переважно на пенсії; соціальна система передбачає захист зайнятості та механізми раннього виходу на пенсію; профспілки та представники роботодавців є важливими учасниками економічного і соціального життя; сильна підтримуюча роль сімейних зв'язків; патерналістське суспільство та існування значної гендерної нерівності.	Високий рівень відповідальності індивідів; амбітна конкурентна політика; соціальні трансфери спрямовані переважно на групу з найнижчими доходами; конкуренція державних та приватних постачальників послуг на ринку; розвиток приватних страхових та накопичувальних схем; слабкі профспілки та незарегульований ринок праці, значна диференціація зарплат, децентралізовані трудові відносини.

Джерело: складено автором на основі [8, с. 72]

Середземноморська модель сформувалася в Греції у 2 пол. ХХ століття. Слід зазначити, що окупація Греції фашистськими військами з 1941 по 1944 роки мала руйнівні наслідки для інфраструктури та економіки країни. Одразу після звільнення Греції від окупантів, ще до закінчення Другої світової війни, в країні почалася громадянська війна, яка тривала до 1949 року. У мирний період повоєнного розвитку Греції характерним було застосування кейнсіанських інструментів та механізмів стимулювання економіки. Зокрема, у 50-ті роки низка заходів, які включали стимулювання за планом Маршала, девальвацію драхми, залучення іноземних інвестицій сприяли значному розвитку сфери послуг, зокрема туризму, а також масовому будівництву, пов'язаному із відновленням та урбанізацією грецьких міст. Вищезазначені процеси призвели до динамічного розвитку економіки Греції, який отримав назву «грецьке економічне диво». Так, середній темп економічного зростання впродовж 1950-1973 рр. становив в середньому 7% щороку [6, с. 93-95].

Тим не менше, світова нафтова криза 1973 року зумовила погіршення макроекономічних показників країни, яка була енергозалежною, зокрема ріст цін на нафту спричинив інфляцію на рівні 28% [6, с. 93-95], яка впродовж наступних двох десятиліть не падала нижче 10%. Це призвело до зміни влади та формування демократичного уряду К. Караманліса у 1974 році, якому вдалось пом'якшити наслідки зростання цін на нафту, проте рівень інфляції залишився значним. Саме під його керівництвом

Греція доєдналась до європейського інтеграційного процесу і у 1981 році вступила до Європейської економічної спільноти (ЄЕС).

Після вступу до ЄЕС в країні до влади прийшла партія «ПАСОК», яка у 1981-1989 рр. проводила популістські заходи, а саме підвищувала державні витрати, які спрямовували на заробітні плати та пенсії держслужбовцям, збільшивши при цьому їх кількість. Задля фінансування щедрих бюджетних витрат уряд здійснював запозичення, що призвело до стрімкого зростання державного боргу (див. рис. 1) [7, с. 51].

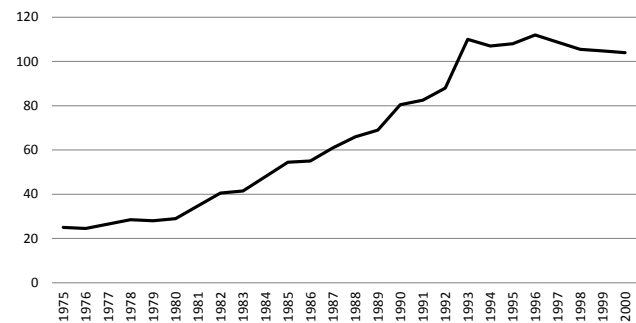

Рис. 1. Загальний державний борг Греції у 1975-2000 рр., % від ВВП

Джерело: складено автором на основі [7, с. 51]

З приходом до влади партії «Нова Демократія» у 1989 проводились непопулярні заходи шокової терапії з метою відновлення економіки, які виявились невдалими. Натомість підписання Маастрихтського договору в 1992р., за яким країна зобов'язалась дотримуватись лімітів бюджетного дефіциту та заборгованості держави для того, щоб приймати участь у Економічному та монетарному союзі ЄС, виявилось більш ефективними.

Тим не менше, для Греції характерною була недовіра до системи, а також процвітанню корумпованості влади. Поширеною практикою було ухилення від сплати податків, що призводило до розбіжностей у плановому та реальному надходженнях до бюджету, дефіцит якого згодом фінансувався із зовнішніх запозичень. Греція й досі має найгірший показник в ЄС у рейтингу сприяння корупції й перебуває на 69 місці в світі [9]. Також систематичним стало підробляння статистики з метою отримання подальших запозичень від іноземних суб'єктів, зокрема у показниках дефіциту бюджету, який за Маастрихтським договором не може перевищувати 3% від ВВП.

Після введення євро у 2001 році мало місце неогрунтоване збільшення вартості робочої сили [10], що негативно вплинуло на конкурентоспроможність експорту Греції та призвело до зростання негативного сальдо торговельного балансу.

Стійкий розвиток Греції також пригнічується надмірною зарегульованістю економічного життя. Так, зарегульованість діяльності аптек призводить до більш високих роздрібних цін, а встановлені обмеження на здійснення діяльності в низці галузей таких, як транспортні послуги таксі та вантажні перевезення, інжиніринг, нотаріальні послуги, створюють штучні бар'єри для входу на ринок нових конкурентів. Законодавче обмеження на ринках молока та хліба призводять до підвищення цін на ці продукти (на 35% вище за середній рівень по країнах ЄС) [11; 12].

Греція має досить великий державний сектор економіки, що становить понад 40% від ВВП й харак-

теризується неефективністю – залізниця, авіасполучення, лісництво, незліченні державні комітети (наприклад, до 2010-го року працював комітет з управління озером Копaic, що пересохло ще в 1930-х роках [13]). Багато підприємств державного сектору є збитковими, а їх реорганізація через скорочення чисельності працюючих є складною через особливу роль та силу профспілок, які миттєво організують протести. Яскравим прикладом може слугувати організація залізничних доріг Греції, яка накопичила боргів на 9,8 мільярдів євро у 2010 році [14, с. 44], збитки якої становили 296 та 359 мільйонів євро у 2010 та 2009 роках відповідно [14, с. 45], а протести профспілок так і не дозволили її приватизувати. Або компанія Olympic Airlines, яка була придбана державою у 1975 році та увірвала в себе всі негативні риси державного сектору Греції та починаючи із 1980-х років зазнавала величезних збитків у зв'язку із неефективним управлінням. Також варто зазначити, що представники уряду користувались різними пільгами, враховуючи безкоштовні польоти, а спроби приватизації зазнавали невдачі [15; 16].

Вищезазначені умови та розгортання глобальної фінансово-економічної кризи призвели до суттєвого погіршення ситуації в Греції. У 2009 році Греція опинилась на межі дефолту, адже державний борг зріс до 300,876 млрд. євро, або майже 127% від ВВП (див. рис. 2).

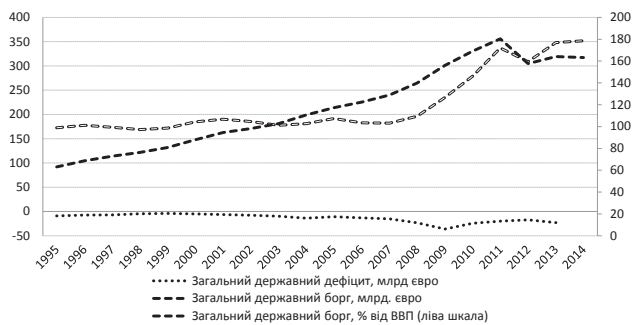

Рис. 2. Державний дефіцит та борг Греції, 1995-2014 рр.

Джерело: складено автором на основі [17].

Для вирішення боргової кризи країна змушена була звернутись за зовнішньою підтримкою, яка була надана у вигляді трьох пакетів економічної допомоги від так званої «Трійки», а саме: Європейської Комісії, Міжнародного валютного фонду, Європейського центрального банку. Програми допомоги «bail-out» були наступними:

1) 2010-2012 рр. – перша економічна програма регулювання (First Economic Adjustment Programme for Greece) розрахована на суму у 107,3 млрд. євро, що передбачала відновлення довіри та підтримку фінансової стабільності, підвищення конкурентоспроможності та переходу на інвестиційно- та експортно-орієнтовану модель в результаті структурних реформ економіки.

За цією програмою Греція мала провести значні корегування у податково-бюджетній політиці, особливо в державному секторі, скорочуючи дефіцит державного бюджету до 8,7% ВВП в 2010 році, і до 3% від ВВП в 2012 році. Також програма передбачала: стабілізацію державного боргу, зниження його рівня з 2014 року; скорочення номінальних заробітних плат, пенсій та премій; економію в результаті реформи місцевих влад; збільшення ставки ПДВ та акцизних податків; тимчасові одноразові заходи

(збори з прибуткових фірм, регулювання незаконних споруд, продаж ліцензій на ігровий бізнес).

Передбачалися також структурні реформи у таких сферах як ринок праці (посилення ринкових механізмів утворення заробітної плати, опосередкований вплив на заробітні плати приватного сектору за допомогою скорочення як заробітних плат, так і зайнятості у державному секторі, децентралізація переговорів про заробітну плату), товарний ринок для поліпшення бізнес-середовища (прийняття певних галузевих та секторальних законів, спрощення вимог до створення бізнесу, полегшення ліцензійного та адміністративного навантаження на фірми, створення електронної платформи державних закупівель, лібералізація та збільшення енергетичної незалежності країни), фінансовий ринок (негайне збільшення ліквідності банків, посилення банківського нагляду, збільшення пакетів державної допомоги банкам до 28 млрд. євро, дозвіл Банку Греції на операції з надзвичайної допомоги з кредитування (ELA), створення незалежного фонду фінансової стабільності). А також реформування державного статистичного бюро, зокрема досягнення його незалежності та посилення співпраці з Євростатом, поліпшення збору та обробки даних [18].

Але вимоги кредиторів не були задоволені й фінансування було надано лише в обсязі 72,8 млрд. у березні 2012 р.

2) 2012-2015 рр. – друга економічна програма регулювання на суму 164,5 млрд. євро, яка включала неосвоені суми першої програми, а також додатково виділені 130 млрд. євро. На відміну від першої програми, друга програма фінансувалась з Європейського фонду фінансової стабільності (EFSF) й передбачала досягнення бюджетного дефіциту на рівні 1% від ВВП. Для цього пропонувалося суттєве скорочення витрат на рівні 1,5% від ВВП, зокрема за рахунок: зниження фармацевтичних витрат щонайменше на 1 млрд. євро в 2012 році (зниження цін на ліки, зниження торгових надбавок фармацевтів); зниження заробітної плати лікарів за понаднормову роботу на 50 млн. євро; зниження закупівель військової техніки; скорочення у державному секторі (зайнятості, витрат на вибори, субсидій для різних верств населення та чиновників), скорочення бюджету державних інвестицій; зміни в додаткових пенсійних фондах.

Реформи у податковій сфері передбачали спрощення системи через усунення податкових пільг і пільгових режимів, у тому числі географічного характеру, зниження високих граничних ставок по праці і розширення податкової бази.

Також уряд Греції зобов'язали скоротити зайнятість у державному секторі щонайменше на 150 тис. впродовж 2011-2015 рр. Передбачалось створення єдиного органу з державних закупівель (SPPA) – нового центрального органу для координації політики державних закупівель та моніторингу, планування та здійснення процедур закупівель в Греції [19].

3) 2015-2018 – третя економічна програма регулювання, розрахована на суму до 86 млрд. євро. Перші суми траншу у 26 млрд. євро розділені на дві підгрупи та призначені для фінансування бюджету, обслуговування боргу та покриття рекапіталізації банків та/або виплати за гарантованими вкладками. На думку відомого американського економіста Дж. Сакса, фактично грошові кошти будуть використані, замість «перезавантаження» економіки Греції, для виплати відсотків і часткового повернення раніше взятих кредитів [20].

Борг для Греції був і залишається болючим питанням. Тому Греція має проводити нову фінансову політику, яка ґрунтується на досягненні профіциту державного бюджету на рівні 0,5% у 2016, 1% у 2017 та 3,5% ВВП у 2018 роках. Для цього уряд має підвищити доходи за допомогою реформ у податковій сфері, зокрема через поступове скасування повернення акцизу на дизельне паливо для фермерів; підвищення податку на тоннаж; збільшення оподаткування у сфері торговельного судноплавства і скасування ряду пільг для судновласників; проведення міжнародного відкритого тендеру на придбання телевізійних ліцензій; розширення оподаткування валових ігрових доходів у розмірі 30%; збільшення ставки податку на доходи з оренди; посилення боротьби з ухиленням від сплати податків і шахрайством; підвищенням ПДВ на послуги ресторанів з 13% до 23%. Для забезпечення ефективності податкова реформа буде поєднуватись із адміністративною, яка передбачає заохочення і полегшення використання електронних платежів та скорочення використання готівкових коштів, а також публікацію списку боржників.

Серед інших реформ, які Греція має провести, можна виділити реформу товарного ринку, включаючи зміни в торгівлі фармацевтичними препаратами, молочною та хлібобулочною продукцією. Уряд має вдатися до масової приватизації, зокрема електромереж, а також дерегулювати ринок природного газу в країні. Державні активи на суму у 50 млрд. євро з-під юрисдикції Греції мають передати в управління європейських експертів в рамках трастового фонду, три чверті з яких будуть використані для рекапіталізації банків і часткового погашення кредитів. Більше того, в пенсійній сфері пропонується об'єднати фонди соцстрахування, припинити виплату додаткових (епікурейських) пенсій, які складаються з накопичувальних відрахувань у приватні та професійні страхові фонди, а також скоротити розмір пенсії на 40% для тих, хто виходить на неї достроково [21].

Слід зазначити, що тиск іноземних кредиторів примусив уряд Греції провести суттєві трансформації в багатьох неефективних сферах економіки, а саме [22; 23]:

- у фінансовому та податковому секторах: реформовано систему електронних державних закупівель, посилено підзвітність, управління та координацію; створено фонд фінансової стабільності; прийнято план із поступового скасування повернення акцизу на дизельне паливо для фермерів; збільшено податок на тоннаж; впроваджено податок для морських компаній-посередників; реформовано ПДВ, розширено податкову базу та спрощено систему звільнення від оподаткування; припинено дію знижки ПДВ для Егейських островів; закінчено підготовку комплексної стратегії для фінансової системи, включаючи заходи покращення фінансової грамотності, модернізації оперативних банків, рекапіталізації банків, посилення нагляду з боку Банку Греції, а також контролю над капіталом (влітку 2015 року встановлені ліміти на зняття готівки з рахунків фізичних осіб та заборона на переведення готівки за кордон); схвалений Банком Греції нового банківського Кодексу поведінки, який регулює відносини між банками і позичальниками у сфері прострочених кредитів через усунення непотрібних юридичних або інших перешкод. Для реалізації вищезазначених заходів у банківській сфері передбачено до 25 млрд. євро від міжнародних кредиторів;

- у секторі енергетики: прийнято енергетичний пакет, який включає в себе реформи газового ринку,

зміни правил на ринку електроенергії, зокрема взаємозалік заборгованості між Державною енергетичною корпорацією Греції (PPC) та оператором на ринку, впровадження контрактів на відключення, перегляд тарифів PPC, які засновані на витратах та включення 20% знижки для енергоємних споживачів, обговорення з Європейською комісією проекту системи аукціонів типу NOME;

- у галузі пенсійного забезпечення: відмова від сплати повного розміру пенсії для осіб, які виходять на неї достроково, поступове збільшення робочого стажу й адаптація до нових умов для зайнятих у державному секторі економіки до 2022 року;

- у медичній сфері: відміна цінового регулювання на більш ніж 10 тис. фармацевтичних продуктів, що спричинило зниження цін на них; надання можливості міністру охорони здоров'я звільняти існуючих керівників лікарень; ухвалення рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у сфері аптечної власності, відкриваючи ринок не фармацевтам. Зміна вимог ліцензування аптек, які передбачають ліквідацію існуючих обмежень на право власності та встановлюють два основні критерії – фармацевт має володіти щонайменше 20% у компанії з обмеженою відповідальністю та обмеження щодо кількості аптек, якими може володіти одна організація до 5 шт. із поступовим їх збільшенням до 2020 року до 10.

Важливим для економіки Греції є також новітні законодавчі реформи, які мають на меті боротьбу з ухиленням від сплати податків та шахрайством. Впроваджено нові закони про штрафи за порушення бухгалтерського обліку, удосконалено правову базу щодо державних закупівель, надано більших повноважень підрозділу фінансових і економічних злочинів (SDOE) у податковій та митній сфері. Також створено три мобільні групи по боротьбі з контрабандою.

Висновки з проведеного дослідження. З вищезазначеного можна зробити висновки, що країнам-членам ЄС не вдалося створити єдину соціально-економічну модель об'єднання, яка б інтегрувала в собі найвищу ефективність та соціальну справедливість. Очевидною є низька ефективність середземноморської моделі, яка притаманна Греції, вона потребує суттєвого реформування задля збереження країни від дефолту та забезпечення її стійкого розвитку.

Аналіз повоєнного розвитку Греції показує, що кейнсіанські заходи стимулювання економіки, які сприяли «економічному диву» країни у 1950-1960-ті роки та світова нафтова криза призвели до надмірних інфляційних процесів в державі. Недовгий період стабілізації економіки у 1970-ті рр. був розбалансований популістичними підходами партії «ПАСОК», яка неефективно витратила бюджетні ресурси на роздування державного апарату й вдавалася до надмірного запозичення.

Величезний розмір державного боргу, неефективний та обтяжливий державний апарат, зарегульованість ринків товарів та робочої сили суттєво підірвали стабільність Греції та законсервували її як європейську периферію. Сукупність вищезазначених несприятливих внутрішніх факторів розвитку та вплив глобальної фінансово-економічної кризи поставили державу на межу дефолту та змусили звернутися за допомогою до зовнішніх кредиторів.

Трійка зовнішніх кредиторів виставила дуже жорсткі вимоги до уряду Греції в обмін на три пакети порятунку, адже економіка країни має зазнати системного реформування на ліберальних принципах. Трансформації піддаються основоположні засади середзем-

номорської соціально-економічної моделі, зокрема податкова система та механізм захисту зайнятості, що є дуже чутливим для політичної та соціальної стабільності в державі. Тим не менше, ліберальні реформи мають підвищити конкурентоспроможність Греції та гарантувати майбутній стійкий розвиток країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Sapir A. Globalization and the reform of European social models / A. Sapir // *JCMS* 2006. – Volume 44. – Number 2. – P. 369-90. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ulb.ac.be/cours/delaet/econ076/docs/sapir.pdf>
2. A. Guger, Th. Leoni, E. Walterskirchen. European Socio-Economic Models: Experiences and Reform Perspectives / A. Guger, Th. Leoni, E. Walterskirchen. // 2007, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://euro-frame.org/files/user_upload/euroframe/efn/autumn2007/Annex3_WIFO.pdf
3. Шутаєва О.О., Побірченко В.В. Моделі соціальної політики ЄС: основні напрямки трансформації / Шутаєва О.О., Побірченко В.В. // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского – Серия «Экономика и управление» – 2013. – Том 26 (65). № 1. – С. 174-182. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=UZTNU_econ_2013_26_1_22
4. Bohle, Dorothee, and Greskovits, Bela. Capital, Labor, and the Prospects of the European Social Model in the East / Bohle, Dorothee, and Greskovits, Bela. // *CES Central & Eastern Europe Working Paper*, no. 58, 2004. – P. 4-5 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aei.pitt.edu/9275/1/Bohle.pdf>
5. Колобердянюк І.І., Стрілець Н.В. Аналіз соціально-економічних показників в Республіці Греція в період кризового становища / Колобердянюк І.І., Стрілець Н.В. // Глобальні та національні проблеми економіки – електронне наукове фахове видання – 2015. – Випуск № 8.
6. Pagoulatos G. Greece's New Political Economy, State, Finance, and Growth from Postwar to EMU / Pagoulatos G. // 2003, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_2/POLITICAL%20ECONOMY%20Greece%20s%20new%20political%20economy%20%20state,%20finance,%20and%20growth%20from%20postwar%20to%20EMU.pdf
7. Ralph C. Bryant, Nicholas C. Garganas, George S. Tavlus. Greece's economic performance and prospects, Bank of Greece, 2001 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bankofgreece.gr/VogDocumentEn/Greece's_Economic_Performance_and_prospects.pdf
8. Вінська О.Й. Особливості середземноморської соціально-економічної моделі: кейс Італія/ О.Й. Вінська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 7. Частина 1. – С.71-74. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_07/18.pdf
9. Transparency International, Corruption Perceptions Index – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>
10. Unit Labour Costs – Annual Indicators – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryName=426&QueryType=View&Lang=en#>
11. On Notice: Greece's Vested Interests – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2015/09/17/opinion/hugo-dixon-on-notice-greeces-vested-interests.html?emc=edit_ee_20150917&nl=todayshdlines&nid=68169419&_r=0
12. Overregulating Life in Greece – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mobile.nytimes.com/2015/07/15/opinion/overregulating-life-in-greece.html?referrer=&_r=0
13. The 'Atimorisia' Illness: Greece's Toothless Battle against Corruption». Spiegel Online. Retrieved April 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/international/europe/the-atimorisia-illness-greece-s-toothless-battle-against-corruption-a-729492.html>
14. Financial statement of Hellenic Railways Organisation, 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ose.gr/en/group/economics?download=49:ekthesi-pepgramenon10>
15. Greece's Aegean, Olympic airlines announce merger – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://usatoday30.usatoday.com/travel/flights/2010-02-24-olympic-aegean-merger_N.htm
16. European commission concludes merger was only way of preventing the carrier's collapse and is expected to save millions – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/world/2013/nov/01/olympic-airlines-subsidiary-aegean-airlines-72-million-euro-deal>
17. Статистична служба Європейського союзу – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
18. The Economic Adjustment Programme for Greece, May 2010, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2010/pdf/ocp61_en.pdf, – P. 10-26.
19. The Second Economic Adjustment Programme for Greece, March 2012, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2012/pdf/ocp94_en.pdf
20. Deutschland ist für die Misere mitverantwortlich, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/jeffrey-sachs-zur-griechenland-krise-deutschland-ist-fuer-die-misere-mitverantwortlich-1.2570563>
21. Memorandum of Understanding between the European Commission acting on behalf of the European stability mechanism and the Hellenic Republic and the Bank of Greece, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/01_mou_20150811_en.pdf
22. Report on Greece's compliance with the first set of milestones of October 2015 and with financial sector conditionality, Athens, 20 November 2015, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/report_on_greece_compliance_november_2015_en.pdf
23. Report on Greece's compliance with the draft MOU commitments and the commitments in the Euro Summit statement of 12 July 2015, Brussels, 14 August 2015, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/report_on_compliance_with_prior_actions_en.pdf